

En skrifttype siger mere end 1.000 ord

Da forskningscentret CERN forrige år offentliggjorde fundet af Higgs-partiklen, kostede det troværdighed, at fundet blev præsenteret i den berygtede skrifttype Comic Sans MS. Skrifttyper har – selv om de ligner hinanden – stor betydning for, hvordan læseren af en tekst tolker budskabet

Når man på sin computer har åbnet tekstbehandlingsprogrammet og med fingerspidserne trykket på tastaturets knapper, fremkommer på skærmen normalt nogle krogede bogstaver udstyret med fødder og tynde streger. Hvert bogstavs korpus – som det kaldes – er stort, mens over- og underlængder er korte. Det er Times New Roman: verdens mest kendte skrifttype, som blev opfundet af typograferne Stanley Morison og Victor Lardent og indført af den britiske avis The Times i 1932.

Bruger man et tekstbehandlingsprogram fra Microsoft af nyere dato, mødes øjet af bogstaver, der ligner Times New Romans, men som er mindre bastante. Mere runde. Det er Cambria, som blev skabt i 2004 af den hollandske designer Jelle Bosma.

Man kan også selv vælge en skrifttype, og udvalget er stort: Helvetica, Palatino Linotype, Georgia, Arial, Baskerville, Lucida Sans. Til forveksling ligner de hinanden, og de færreste tænker på forskellen, men den er der, og den er vigtig.

For al typografi skaber indtryk, som den amerikanske forfatter til en række bøger om typografi og grafisk design Robin P. Williams siger.

»Et hvilket som helst produkt hos en købmand, hver side i et magasin, en avis eller på en webside. Hvert logo,« siger hun.

»Det er alle steder omkring os, og vi reagerer spontant på det. Skrifttyper er ekstremt magtfulde.«

Højere gennemsnit

I 2006 gennemførte den unge universitetsstuderende Phil Renaud fra Phoenix i USA et slags eksperiment, som for nylig blev omtalt i ugemagasinet The Week. Han afleverede gennem seks semestre 52 essays og fik et gennemsnit på ni. Mod slutningen af sidste semester begyndte hans gennemsnit at stige. Renaud havde ikke ændret sin indsats i skolen bemærkelsesværdigt – formentlig, mente han, tilbragte han endda kortere tid med sine essays nu, end han havde gjort tidligere.

Men én ting havde han ændret: Skrifttypen, han brugte til sine essays. To gange endda. Renaud gik tilbage og kiggede på sine karakterer og de forskellige typografier, han havde brugt til sine opgaver. De var afleveret i tre forskellige skrifttyper: Times New Roman, Trebuchet og Georgia.

11 essays med Times New Roman havde fået et gennemsnit på 10, 18 essays med Trebuchet havde et gennemsnit på 9, og 23 essays med Georgia havde et gennemsnit på 11.

»Måske taler skrifttyper meget højere, end vi tror, de gør,« skrev Renaud bagefter. »Især for en professor, som skal padle gennem en samling af dem. Times New Roman virker til at være normen. Georgia minder nok om Times til at bibeholde det akademiske præg, men er tilstrækkelig anderledes til på en måde at lette karaktergiveren. Trebuchet ser ud til at udløse noget negativt. Måske bare fordi den ikke er så let at læse på tryk – eller måske fordi den mere ligner noget fra en blog end en akademisk opgave.«

Renauds observationer er anekdotiske og helt uvidenskabelige, men faktisk stemmer de overens med et studie fra 1998 fra Carnegie Mellon University i Pittsburgh i USA, som sammenlignede Times New Roman med Georgia. Deltagere foretrak Georgia over for dens mere bastante dobbeltgænger og mente, at Georgia var »skarper, mere behagelig og lettere at læse«.

Phil Renaud var »spot on«, selv om en hvilken som helst god designer havde kunnet fortælle ham det samme, mener Robin P. Williams: »Da jeg afleverede min kandidatafhandling i London for et par år siden, brugte jeg Garamond pkt. 11,3 i stedet for Times New Roman pkt. 12. Jeg ved, at almindelige læsere ikke kan se forskel på de to, så de vil antage, at det var Times, men det mere sofistikerede udseende vil påvirke deres indtryk,« siger hun.

»Så ja, skrifttypen påvirker læseren – og i sidste ende karakteren.«

Henrik Birkvig, der er forfatter til 14 forskellige bøger om typografi og grafisk design, og som til daglig forsker og underviser i skrift-typer ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole, anerkender også teorien:

»Læreren, der skal give karakter, lægger mærke til, at noget skiller sig ud. Det kan være noget underbevidst, og det er ikke sikkert, at det lige er Georgia, der gør det,« siger han og peger på, at bruddet med det ensformige har meget at sige.

Han understreger samtidig, at skrifttypen ikke ville blive bemærket, hvis karaktergiveren kun skulle rette ét essay. De nuancer, der er i Georgia i forhold til Times New Roman, er kun synlige for det blotte øje, hvis man har en tekst sat i Times New Roman ved siden af.

»Ingenting er noget uden at være i relation til noget andet,« siger han.

Et scoop i Comic Sans

Viden om skrifttyper kan bruges på mange måder. Der er en grund til – siger Robin P. Williams – at magasinet Scientific American har kedelige skrifttyper og layout. Hvis bladet så mere fancy ud, ville dets læsere ikke mene, at det var lige så seriøst.

Den pointe fremførte hun en-gang i en tale, hun holdt for Society of Technical Communicators. En mand rakte hånden op og sagde: »Det er sandt. Jeg ville ikke læse det, hvis det så for showy ud«, fortæller hun.

Måske var det et lignende fænomen, der ramte fysikere fra forskningscentret CERN, da de for knap to år siden meddelte, at de efter 45 års søgen havde fundet en partikel, som de mente, var 'Guds partikel'. Fundet af denne, Higgs partikel, var banebrydende, og det vil gøre det lettere at forstå universet og naturlovene. Men verdens første reaktion var hånende latter og ironi, for fundet blev fremlagt med brug af skrifttypen Comic Sans MS.

»De brugte Comic Sans ved Power Point-præsentationen. Nope, der er intet håb for menneskeheden«, lød det blandt andet på Twitter. Journalisten Jeeves Williams, der fulgte offentliggørelsen, udtalte bagefter til avisen Huffington Post, at god typografi på mange måder er 'usynlig':

»Flere kommenterede brugen af Comic Sans end den information, der blev overbragt med skrifttypen,« konstaterede han lakonisk:

»Det demonstrerer et dårligt typografisk valg.«

Kontekst altafgørende

Der er stor forskel på, hvilke skrifttyper der skal bruges til hvad. En skrifttype designet til at blive læst i lille størrelse, for eksempel i en bog eller en avis, adskiller sig markant fra en skrifttype, der skal fungere på en plakat eller i et logo.

»Det er en af grundene til, at der er så mange skrifttyper,« siger den New York-baserede grafiske designer Alexander Tochilovsky, der er adjungeret professor på Cooper Union-universitetet på Manhattan, hvor han underviser i typografi.

Han tøver derfor også med at pege på én ultimativ skrifttype:

»Helvetica – trods den er alle vegne – kunne måske kandidere til titlen, men når alt kommer til alt, afhænger det af skrifttypens formål. Den bedste test for en skrifttype er, om den fungerer i sin kontekst. Grafiske designere, og måske mere præcist, typografer, er trænet til at forstå, hvilke skrifttyper, der virker i en given situation.«

Han bakkes op af Henrik Birkvig fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole:

»Når man ser på brødtekster, er det vigtigt, at visse formmæssige forhold er overholdt. For eksempel skal 'øjet' være rimelig åbent, så det ikke lukker relativt til i små typer. Der skal være en god fordeling af sort og hvidt. Nogle typer ligner hinanden, men jeg forholder mig meget kritisk til at udråbe den ene til at være meget bedre end den anden,« siger han og påpeger, at det at sammenligne Times New Roman med Helvetica er som at sammenligne pærer og æbler.

Ligesom at Alexander Tochilovsky ikke ønsker at pege på nogen ultimativt god skrifttype, vil han heller ikke udråbe nogen ultimativt dårlig. End ikke Comic Sans MS, som i øvrigt langt fra er nogen dårlig skrifttype, bemærker amerikaneren:

»Jeg mener ikke, at nogen skrifttype i sig selv er dårlig: kun konteksten omkring den.«

Skrifttype som en investering

Også Robin P. Williams understreger vigtigheden i at bruge en skrift-type, der fungerer i konteksten. Hun læste engang en roman, der blev ved med at irritere hende. Hun kunne ikke sætte en finger på, hvad det var. Til sidst gik det op for hende, at romanen skulle forestille at være dramatisk og seriøs, men hun kunne ikke tage den seriøst, fordi den var sat med Souvenir. Det er en rund og afslappet font, så de visuelle ord, der bevægede sig ind i hendes hjerne var afslappede og lidt sjove, helt i kontrast med tekstens mening.

»Det var irriterende,« siger hun.

»Men vi kan ikke gøre for det. Det, der møder vores øjne, påvirker os – uanset om vi opdager, at det sker, eller ej.«

Det dagblad, du – hvis ikke du ser på en skærm – sidder med mellem fingrene nu, fik sidste forår et nyt look. Ved samme lejlighed blev også skrifttyperne genudviklet og udskiftet. Men hvorfor betaler virksomheder penge for noget så simpelt som skrifttyper?

»Man udvikler en særlig skrift-type for at skabe identitet til den publikation eller virksomhed, man knytter typen til,« siger Henrik Birkvig.

Han påpeger dog, at man skal eksponere læseren mange gange, før man opnår en effekt med en ny skrifttype, der adskiller sig så lidt fra normen, som det er tilfældet her. Men under alle omstændigheder – og selv om den nye skrifttype ligner andre avisskrifttyper, betyder det alligevel, at læsere med et »Nå, der var et hjørne af Information« ubevidst vil nikke genkendende til produktet på grund af skrifttypen.

»Det er en fin strategi og en investering,« siger han.

Denne artikel er sat med Droid Serif og Georgia. Afsnittet om CERNs præsentation af Higgs partiklet er sat med Comic Sans